

Marián Tóth

Financovanie fariem a rentabilita fariem na Slovensku

Farm financing and farm profitability in Slovakia

Abstract *The paper evaluates farm financing and profitability of farms in Slovakia over the period 2004 to 2018. Based on aggregate data the paper evaluates development of bank loans. Based on individual farm data farm profitability divided into crop and livestock production is analysed. Slovakia has large farms which are very dynamic in replacing labor with capital and using economy of scale. Large farms also receive the dominant share of direct payments from the first pillar of the CAP. Banks loans are increasing continuously and are closely linked to CAP support. Production of large farms focuses on basic commodities and the production of livestock is gradually declining. The aggregate profitability of farms in Slovakia after 2004 depends on the percentage of livestock production. The profitability of farms with 0 % share of livestock production is significantly higher compared to farms with high share livestock production.*

Key words *bank loans - farm profitability - crop and animal production*

Abstrakt Článok hodnotí financovanie fariem a ziskovosť fariem v slovenskom poľnohospodárstve za obdobie rokov 2004 až 2018. Na základe agregovaných údajov je hodnotený vývoj úverov. Na základe údajov o jednotlivých farmách je hodnotená rentabilita fariem v členení na rastlinnú a živočíšnu výrobu. Na Slovensku dominujú veľké farmy, ktoré veľmi dynamicky nahrádzajú prácu kapitálom a využívajú úspory z rozsahu. Veľké farmy tiež dostávajú dominantný podiel priamych platieb z prvého piliera SPP. Bankové úvery v poľnohospodárstve rastú a sú úzko spojené s dotáciami zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Produkcia fariem sa zameriava na základné rastlinné komodity a produkcia hospodárskych zvierat postupne klesá. Celková ziskovosť fariem na Slovensku po roku 2004 závisí od percenta živočíšnej výroby. Ziskovosť fariem s 0% podielom živočíšnej výroby výrazne vyššia v porovnaní s farmami s vysokým podielom živočíšnej výroby.

Kľúčové slová bankové úvery - rentabilita fariem - rastlinná a živočíšna výroba

---

Závery mnohých štúdií poukazujú na rozdielne vplyvy SPP na vývoj poľnohospodárstva. Napríklad, priame platby môžu mať pozitívny aj negatívny vplyv na produktivitu a efektívnosť prostredníctvom príjmového efektu. Pozitívne je, že poľnohospodárom sú poskytované príjmy, ktoré možno využiť na udržanie technológií alebo na zlepšenie efektívnosti riadenia fariem. Môže sa však prejaviť aj negatívny vplyv v podobe menšej motivácie k lepším výsledkom a produkcii, pretože farmy majú vyššie resp. dostatočné príjmy plynúce z dotácií. Možnými následkami sú zníženie technickej efektívnosti, nedostatok úsilia nájsť metódy znižujúce

náklady alebo nadmerné investície, ktoré sa prejavujú v neefektívnom využívaní zdrojov (MATHEWS, A. - SALVATICI, L. - SCOPPOLA, M., 2017). Platí to najmä v prípade viazaných platieb alebo čiastočne viazaných platieb (pred rokom 2005), ktoré podľa všetkého znížili produktivitu, ale prechod na oddelené platby eliminoval tento negatívny vplyv. Hoci nedávne výskumy poukazujú, že ekonomický význam takýchto účinkov nebol veľký (ZHU, X. - LANSINK, A., 2010; RIZOV, M. - POKRIVČÁK, J. - CIAIAN, P., 2013; KAZUKAUSKAS, A. - NEWMAN, C. - SAUER, J., 2014).

Kontroverzný vplyv má SPP na životaschopnosť a ekonomickú príťažlivosť rôznych odvetví poľnohospodárstva. Priame platby v rámci SPP prispeli, napríklad, k štrukturálnej zmene poľnohospodárstva v Litve, ktorá vedie poľnohospodárske podniky k produkcii obilnín a ostatné typy produkcie sa stali menej atraktívnymi (VOLKOV, A. - DROŽDZ, J., 2016).

Ďalšou otázkou sú možné dopady ekologizácie SPP. Výskum zameraný na "Akčný plán pre Baltské more" ukázal, že reforma ekologizácie spôsobuje pokles produkcie hlavných plodín, rast cien, mierne intenzívnejšiu produkciu v ostatných regiónoch a len mierne zvýšenie príjmov poľnohospodárov v dôsledku malej intenzity poľnohospodárstva (WAS, A. - ZAWALINSKA, K. - BRITZ, V., 2014).

Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie znamenal významné zmeny hlavne v dotačnej a podpornej politike. Bolo ukončené viazanie dotácií na konkrétne odvetvia poľnohospodárskej výroby, resp. na konkrétne produkty a zmenil sa časový harmonogram vyplácania priamych platieb. Na základe týchto faktorov začali banky poskytovať preklenovacie úvery na výmeru pôdy, ktorá je najmenej rizikovou súčasťou žiadosti. Po týchto úveroch je najväčší dopyt (ZÁBORSKÝ, J., 2005).

Rok 2004 bol prelomovým a poľnohospodárske podniky sa prispôbovali meniacim sa ekonomickým podmienkam. Podporami, ktoré sa stali zárukou pre komerčné banky, sa zabezpečil prístup poľnohospodárskych podnikov k cudzím zdrojom. Na druhej strane rozšírením spoločného trhového priestoru sa zostrila konkurencia a zvýšená ponuka tovarov ovplyvnila realizačné ceny, tržby a tým aj hospodársky výsledok poľnohospodárskych podnikov (CHRASTINOVÁ, Z., 2008). Dotácie po vstupe Slovenska do EÚ začali posúvať dovtedy stratové poľnohospodárstvo k významnejším ziskom. Dotácie pomáhajú aj celkovej modernizácii agrosektora a veľmi rýchlo prispeli aj k zlepšeniu vzťahov firiem s bankami. Tie považujú vyššie dotácie za dostatočnú záruku, a tak začali farmárom poskytovať pôžičky vo väčšom rozsahu ako doteraz (HALUZA, I., 2005). BLAAS, G. a BOŽÍK, M. (2004) sa zaoberali redistribučnými účinkami jednotnej platby na plochu vo vzťahu k jednotlivým regiónom Slovenska a k výrobcovi s rozdielnou intenzitou a zameraním výroby. Kým štandardná schéma podpory do vstupu Slovenska do EÚ znamenala predovšetkým podporu regiónov a podnikov s vysokým podielom ornej pôdy, jednotná platba na plochu, ktorá sa vypláca na hektár užívannej poľnohospodárskej pôdy v dobrom stave, stiera rozdiely v podpore medzi intenzívnymi a extenzívnymi oblasťami. Týmto sa valorizuje význam kompenzačných národných priamych platieb, ktoré môžu pomôcť tlmiť extenzifikačné účinky jednotnej platby na plochu. Podľa POKRIVČÁKA, J. (2009) je najviditeľnejším aspektom vstupu SR do EÚ v poľnohospodárstve podstatný nárast priamych platieb, ktoré výrazne podporili príjmy

poľnohospodárov. Na druhej strane sú však priame platby v nových členských štátoch stále nižšie ako v starých. Rozdiely sa však postupne znižujú.

Vstup Slovenska do EÚ a prevzatie nástrojov SPP malo z globálneho hľadiska pozitívny dopad na vývoj poľnohospodárstva SR. Najmä výrazné zvýšenie podpôr v porovnaní s predvstupovým obdobím ovplyvnilo kladný hospodársky výsledok celého odvetvia. V porovnaní s predvstupovým rokom bolo všetko toto výrazné zvýšenie v prospech rastlinnej výroby, zatiaľ čo v živočíšnej výrobe bola úroveň podpôr nižšia. Napriek nižším sumám smerujúcim do poľnohospodárstva v porovnaní s okolitými krajinami a zvýšenej konkurencii na trhu s agrokomoditami v dôsledku rozšírenia EÚ sa slovenskí výrobcovia prispôbili novým podmienkam na trhu. Uplatňovanie jednotnej platby na plochu umožňuje prvovýrobcovi pružnejšie reagovať na signály trhu, čo sa prejavilo presunom pestovania plodín do priaznivejších pôdno-klimatických podmienok (IZAKOVIČOVÁ, B. - ĎURIČOVÁ, I., 2006).

Metodický postup

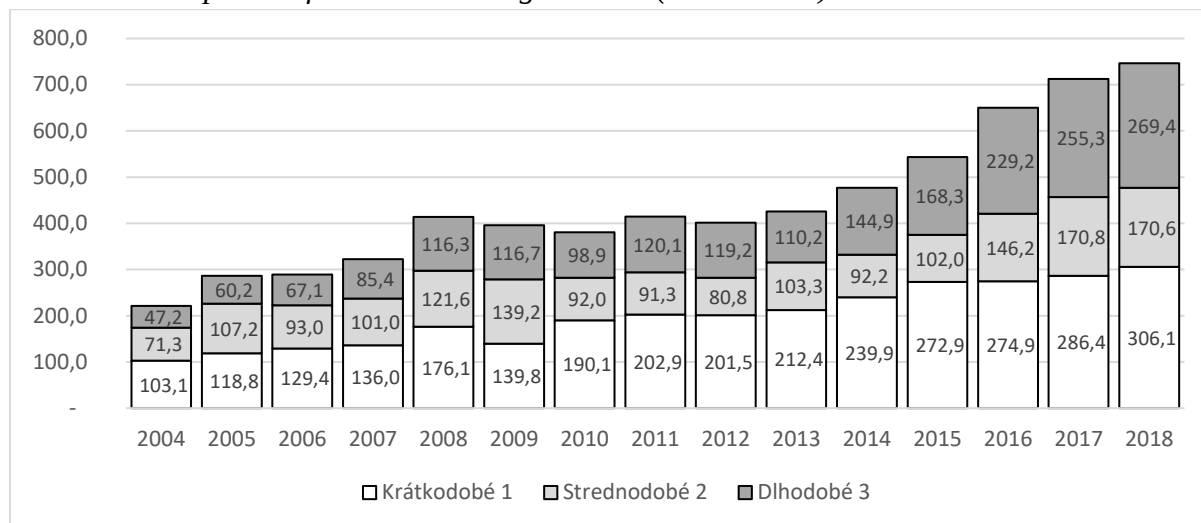
Cieľom článku je zhodnotenie vývoja bankových úverov a rentability fariem na Slovensku po roku 2004. Údaje použité pri analýze boli údaje Národnej banky Slovenska (bankové úvery), údaje z tzv. Zelených správ MPRV SR (vývoj produkcie od roku 2004) a databáza informačných listov MPRV SR (rentabilita fariem). Rentabilita fariem je meraná prostredníctvom ukazovateľa ROE, ktorý je pomerom zisku po zdanení a vlastného kapitálu. Tento ukazovateľ meria percentuálny výnos investície vlastníka. Farmy boli zatriedené do dvoch a následne do siedmich skupín podľa podielu živočíšnej výroby. Rentabilita každej skupiny predstavuje priemernú ročnú rentabilitu ROE.

Vlastná práca

Bankové úvery v poľnohospodárstve na Slovensku

Vstup Slovenskej republiky do EÚ v roku 2004 a uplatňovanie Spoločnej poľnohospodárskej politiky sa prejavili poklesom rizikovosti poľnohospodárstva. To prispelo k nárastu objemu úverov. V rokoch 2009 až 2013 objem úverov stagnoval z dôvodu finančnej a ekonomickej krízy. Banky po roku 2014 zmiernovali úverové štandardy poskytovania úverov, čo sa prejavilo zvýšeným objemom úverov. Zvyšoval sa najmä objem krátkodobých úverov, ktoré sú splácané z prostriedkov priamych platieb SPP.

V roku 2018 bolo financovanie prevádzky poľnohospodárskych podnikov zabezpečené z vlastných a cudzích zdrojov. Z cudzích zdrojov boli rozhodujúce bankové úvery (Graf 1), ktoré sa medziročne zvýšili (4,7 %). Celkový objem úverov dosiahol 746,1 mil. EUR, z toho krátkodobé predstavovali 306,1 mil. EUR, strednodobé 170,6 mil. EUR a dlhodobé 269,4 mil. EUR. K nárastu úverov prispeli klesajúce úrokové sadzby. Podiel celkových úverov do odvetvia na celkových úveroch národného hospodárstva SR dosiahol 1,38 % a medziročne vzrástol (0,08 p. b.).

Graf 1 Vývoj bankových úverov v poľnohospodárstve (v mil. EUR)*Development of bank loans in agriculture (in mil. EUR)*Zdroj: NBS⁴

1/ Short-term loans, 2/ medium-term loans, 3/ long-term loans, 4/ Source: NBS

Krátkodobé úvery patria medzi najlacnejšie úvery s nízkou úrokovou sadzbou. Sú zabezpečené priamymi platbami. V štruktúre celkových úverov dominovali (41 %). Boli rozhodujúce najmä z hľadiska financovania prevádzky, na preklopenie časového nesúladu medzi potrebou financovania poľnohospodárskych aktivít a reálnym vyplatením podpory z Pôdohospodárskej platobnej agentúry. Prostredníctvom krátkodobého úveru mohli farmári získať až 100 % z predpokladaných priamych platieb na príslušný rok ešte pred ich vyplatením z PPA.

Najnižší podiel v štruktúre úverov mali strednodobé úvery (23 %) s dobou splatnosti od jedného do piatich rokov. Zvýšili sa aj dlhodobé úvery so splatnosťou viac ako 5 rokov, ktoré v roku 2018 tvorili 36 %. Nárast strednodobých a dlhodobých úverov možno pripísať investíciám do dlhodobého hmotného majetku ako spoluúčasť na financovaní projektov PRV 2014 – 2020. Rozhodujúce boli aj úvery na nákup poľnohospodárskej pôdy, ako aj akvizičné úvery na financovanie nákupu fariem, ktoré majú v posledných rokoch narastajúci trend.

Z hľadiska štruktúry produkcie na Slovensku dominuje rastlinná výroba. V roku 2004 tvoril podiel živočíšnej produkcie 54 %, zatiaľ čo v roku 2018 bol podiel len 40 % (Tab. 1).

Tab. 1 Vývoj hrubej poľnohospodárskej produkcie, rastlinnej a živočíšnej výroby od roku 2004 (v mil. EUR, v %)

Development of Gross Agricultural Production, Crop and Livestock Production since 2004 (in mil. EUR, in %)

	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HPP¹	2016	1820	1644	1697	2091	2213	2233	2203	1945	1945	2161	2139
Podiel RV²	46%	45%	53%	56%	59%	56%	56%	59%	60%	62%	60%	60%
Podiel ŽV³	54%	55%	47%	44%	41%	44%	44%	41%	40%	38%	40%	40%

Zdroj: Zelená správa MPRV SR⁴

1/ Gross Agricultural Production, 2/ Share of Crop Production, 3/ Share of Livestock Production, 6/ Source: Green Report of MPRV SR

Zmeny v štruktúre nastali uplatňovaním SPP na Slovensku od roku 2004. Politika priamych platieb vo forme jednotnej platby na plochu zvyhodňuje rastlinnú výrobu pred živočíšnou. Keďže platba sa viaže na obhospodarovanie pôdy a zároveň na Slovensku dominujú veľké farmy, sú farmy motivované mať čo najviac hektárov a znižovať ostatné náklady. To sa prejavuje zjednodušovaním výroby, poklesom počtu zamestnancov a redukovaním produkcie, ktorá sa na plochu neviaže (vrátane živočíšnej produkcie), alebo produkcie, ktorá má vysoké nároky na pracovnú silu a vyššiu rizikovosť (špeciálna rastlinná výroba).

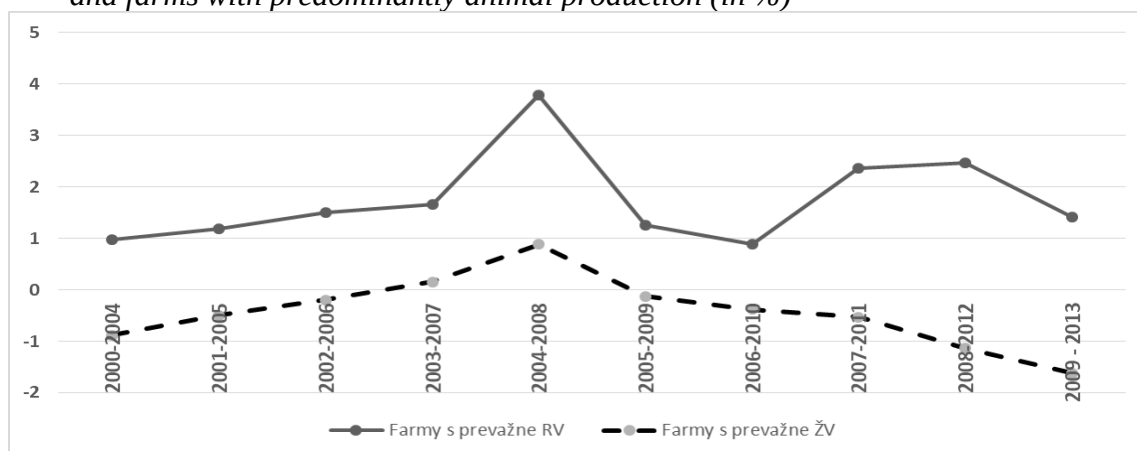
Porovnanie rentability fariem

Rentabilita fariem s rôznym typom produkcie je rôzna. V každom zo sledovaných období bola rentabilita fariem s prevažne rastlinnou produkciou vyššia ako rentabilita fariem s prevažne živočíšnou produkciou. Produkcia je veľmi úzko prepojená, a preto aj vývojové trendy sú podobné (Graf 2). Rentabilita fariem s prevažne rastlinnou výrobou je však v každom období pozitívna, zatiaľ čo rentabilita fariem s prevažne živočíšnou výrobou je pozitívna len v dvoch z desiatich sledovaných období.

Farmy boli zatriedené do skupiny s prevažne rastlinnou alebo živočíšnou výrobou na základe podielu výnosov z príslušnej výroby na celkových výnosoch. Farma s 50 % - 100 % podielom výnosov z rastlinnej výroby bola zaradená do skupiny fariem s prevažne rastlinnou výrobou. Farma s 0 % až do 50 % podielom výnosov z rastlinnej výroby na celkových výnosoch bola zaradená do skupiny fariem s prevažne živočíšnou výrobou. V súbore aj jednej aj druhej skupiny fariem bolo veľa zmiešaných fariem, ktoré boli len technicky na základe stanoveného kritéria zaradené do príslušnej skupiny. Napriek tomu je rozdiel medzi rentabilitou rastlinných a živočíšnych fariem jednoznačný a potvrdil sa v každom zo sledovaných období.

Na hlbšiu analýzu umožňujúcu pozorovanie miery špecializácie na rastlinnú výrobu a živočíšnu výrobu sme farmy detailnejšie rozdelili na 7 skupín podľa podielu živočíšnej výroby na celkových tržbách. Boli vytvorené skupiny so 100%-ným podielom živočíšnej výroby, menej ako 100-80%-ným podielom živočíšnej výroby, s menej ako 80-60%-ným podielom živočíšnej výroby, s menej ako 60-40%-ným podielom živočíšnej výroby, s menej ako 40-20%-ným podielom živočíšnej výroby, s menej ako 20 až menej ako 0%-ným podielom živočíšnej výroby a skupinu fariem s 0%-ným podielom tržieb so živočíšnej výroby.

Graf 2 Porovnanie rentability (ROE) fariem s prevažne rastlinnou výrobou a fariem s prevažne živočíšnou výrobou (v %)
Comparison of profitability (ROE) of farms with predominantly crop production and farms with predominantly animal production (in %)

Zdroj: IL PÚ MPRV SR, vlastné prepočty¹

1/ Source: IL PÚ MPRV SR, own calculations; Farmy s prevažne RV – Farms with predominant crop production; Farmy s prevažne ŽV – Farms with predominant animal production

Analýzovaný súbor veľkých fariem na Slovensku popisuje Tab. 2. V sledovanom období rokov 2004-2014 súbor fariem z IL MPRV SR obsahoval od 1285 po 1490 fariem v jednotlivých rokoch. Podiel živočíšnej výroby mal klesajúci trend a bol v súlade s celkovým poklesom podielu živočíšnej výroby v celom sektore. Klesajúci počet pracovníkov v sektore sa prejavil rastom počtu hektárov na zamestnanca. Aplikovanie SPP zvýšilo veľkosť dotácií ako aj podiel dotácií na tržbách fariem.

Tab. 2 Charakteristika súboru pre analýzu vplyvu podielu produkcie na rentabilitu fariem
Data characteristics for measuring the impact of the share of production type on farm profitability

Ukazovateľ/rok ¹	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet fariem ²	1 285	1 410	1 364	1 364	1 317	1 382	1 304	1 412	1 480	1 483	1 490
Podiel ŽV ³	57,8%	54,6%	53,9%	52,8%	49,4%	50,5%	46,7%	44,0%	40,2%	39,6%	41,0%
Zisk na hektár v EUR ⁴	21,7	-1,0	8,2	41,4	31,4	-68,0	-7,8	52,2	21,9	-13,0	40,8
Zisk na zamestnanca v EUR ⁵	534	-26	229	1201	962	-2154	-271	1955	880	-529	1435
Počet ha na zamestnanca ⁶	24,6	26,8	27,9	29,0	30,7	31,7	34,6	37,4	40,2	40,7	35,2
Dotácie na hektár v EUR ⁷	123	184	205	238	267	289	323	298	280	271	272
Podiel dotácií na tržbách (in %) ⁸	18,1%	25,4%	27,9%	31,1%	32,6%	34,5%	50,8%	43,8%	34,3%	31,1%	32,2%

Zdroj: IL PÚ MPRV SR, vlastné prepočty⁹

1/ Indicator/year, 2/ number of farms, 3/ share of livestock production, 4/ earnings per hectare in EUR, 5/ earnings per AWU in EUR, 6/ hectares per AWU, 7/ subsidies per hectare in EUR, 8/ subsidies in sales ratio (in %), 9/ Source: IL PÚ MPRV SR, own calculations

Všetky ukazovatele boli sledované aj v jednotlivých skupinách fariem rozdelených podľa podielu živočíšnej výroby na celkových tržbách v dvoch obdobiach. Prvým obdobím bolo obdobie rokov 2004-2008 (Tab. 3) a druhým obdobie 2010-2014 (Tab. 4). Ide o 5-ročné obdobia a každý z ukazovateľov vyjadruje priemernú hodnotu danej skupiny fariem.

Tab. 3 Výkonnosť fariem podľa podielu živočíšnej výroby v rokoch 2004-2008
Performance of farms by share of livestock production in 2004-2008

Ukazovateľ ¹	Všetky farmy ²	Podiel živočíšnej výroby na celkovej produkcii v % ³						
		0	(0-20)	<20-40)	<40-60)	<60-80)	<80-100)	100
Priemerná rentabilita (ROE) ⁴	1,83%	6,47%	9,48%	2,53%	1,14%	0,08%	2,05%	-7,18%
Podiel na celkovom počte fariem ⁵	100%	15,22%	10,41%	13,84%	17,96%	17,62%	21,17%	3,78%
Dotácie na hektár v EUR ⁶	240,69	203,76	206,2	209,19	220,95	255,82	298,73	315,23
Počet hektárov na zamestnanca ⁷	28,7	31,04	50,3	31,08	25,78	26,63	27,8	21,8
Zisk na hektár v EUR ⁸	26,36	83,54	53,99	31,49	17,81	8,89	28,83	-86,08
Zisk na zamestnanca v EUR ⁹	756,45	2593,14	2715,78	978,93	459,13	236,71	801,33	-1876,83
Podiel dotácií na tržbách (%) ¹⁰	0,3	0,22	0,4	0,25	0,24	0,32	0,49	0,23
Tržby na zamestnanca v EUR ¹¹	22665	29032	26045	25767	23845	21010	17017	30294

Zdroj: IL PÚ MPRV SR, vlastné prepočty¹²

1/ Indicator, 2/ all farms, 3/ share of livestock production in total production in %, 4/ ROE, 5/ share in total farm number, 6/ subsidies per hectare in EUR, 7/ hectares per AWU, 8/ earnings per hectare in EUR, 9 / earnings per AWU in EUR, 10/ subsidies in sales ratio (in %), 11/ sales per AWU in EUR, 11/ Source: IL PÚ MPRV SR, own calculations

Tab. 4 Výkonnosť fariem podľa podielu živočíšnej výroby v rokoch 2010-2014
Performance of farms by share of livestock production in 2010-2014

Ukazovateľ ¹	Všetky farmy ²	Podiel živočíšnej výroby na celkovej produkcii v % ³						
		0	(0-20)	<20-40)	<40-60)	<60-80)	<80-100)	100
Priemerná rentabilita (ROE) ⁴	1,60%	7,33%	2,76%	1,70%	1,32%	-1,14%	-0,26%	0,18%
Podiel na celkovom počte fariem ⁵	100%	21,04%	16,70%	14,10%	13,45%	11,71%	16,49%	6,51%
Dotácie na hektár v EUR ⁶	288,86	220,36	247,17	270,3	293,26	323,62	364,72	371,1
Počet hektárov na zamestnanca ⁷	39,75	58,7	55,26	39,06	33,36	35,24	34,27	31,76
Zisk na hektár v EUR ⁸	26,24	120,47	40,22	33,56	-6,4	-10,69	5,11	10,43
Zisk na zamestnanca v EUR ⁹	1043,2	7071,07	2222,36	1310,83	-213,43	-376,62	174,96	331,4
Podiel dotácií na tržbách (in %) ¹⁰	0,34	0,22	0,35	0,29	0,32	0,42	0,5	0,46
Tržby na zamestnanca v EUR ¹¹	33309	59526	38559	36307	30267	27149	24994	25413

Zdroj: IL PÚ MPRV SR, vlastné prepočty¹²

1/ Indicator, 2/ all farms, 3/ share of livestock production in total production in %, 4/ ROE, 5/ share in total farm number, 6/ subsidies per hectare in EUR, 7/ hectares per AWU, 8/ earnings per hectare in EUR, 9 / earnings per AWU in EUR, 10/ subsidies in sales ratio (in %), 11/ sales per AWU in EUR, 11/ Source: IL PÚ MPRV SR, own calculations

Z porovnania fariem na Slovensku rozdelených podľa podielu živočíšnej výroby na celkovej výrobe je možné konštatovať nasledovné:

- Špecializované farmy sú ziskovejšie ako menej špecializované farmy;
- Podpora prepočítaná na hektár rastie rastúcim podielom živočíšnej výroby;

- Farmy s vyšším podielom živočíšnej výroby zamestnávajú viac zamestnancov (po prepočítaní na hektár);
- Najvyšší zisk na hektár a najvyššie tržby na jedného zamestnanca dosahujú čisto rastlinné farmy;
- Tržby na zamestnanca klesajú s rastom podielu živočíšnej produkcie.

Rentabilita farmy meraná ukazovateľom ROE predstavuje efekt výroby pre vlastníka. Cieľom podnikania je rast trhovej hodnoty a dlhodobu vyššiu úroveň rentability prispieva k rastu hodnoty pre vlastníka. Z výsledkov analýzy veľkých fariem na Slovensku je zrejmé, že dosahovanie vyššej rentability fariem s nízkym podielom živočíšnej výroby (menej ako 20 %) je jedným z dôvodov poklesu celkovej živočíšnej produkcie na Slovensku.

Záver

Od roku 2004 do roku 2018 sa objem úverov v poľnohospodárstve zvýšil 3,4 násobne. Úverom dominujú krátkodobé úvery s podielom 41 %. Krátkodobé úvery sú naviazané na priame platby SPP. Stredno a dlhodobé úvery sú z veľkej časti naviazané na projekty z PRV. Hlavným dôvodom zvýšenia bankových úverov v poľnohospodárstve sú prostriedky SPP, ktoré výrazne znížili riziko poskytovania úverov bankami.

Agregovaná rentabilita fariem na Slovensku po roku 2004 je ovplyvnená typom produkcie. Uskutočnená analýza potvrdzuje, že farmy s prevažne rastlinnou produkciou sú ziskovejšie ako farmy s prevažne živočíšnou produkciou. Rentabilita fariem s podielom živočíšnej výroby 0 % bola 6,47 % priemerne ročne v období rokov 2004-2008. Podobne to bolo aj v období rokov 2010-2014, kedy rentabilita dosiahla 7,33 %. Farmy s podielom tržieb zo živočíšnej výroby viac ako 60 % dosahovali podstatne nižšiu rentabilitu. Farmy sa správajú racionálne a orientujú sa na produkciu, ktorá je rentabilná. Na základe výsledkov analýzy by živočíšna výroba potrebovala vyššiu mieru podpory, podstatný rast efektívnosti resp. limitovanie príjmovej podpory veľkých fariem. V období 2010-2014 boli špecializované farmy rentabilnejšie ako farmy so zmiešanou produkciou. Avšak aj pri porovnaní fariem špecializovaných na rastlinnú výrobu s farmami špecializovanými na živočíšnu výrobu sú farmy so živočíšnou výrobou menej ziskové.

Pod'akovanie

Článok vznikol s podporou vedeckých projektov APVV-18-0512 s názvom Potravinová vertikála a nekalé obchodné praktiky, VEGA 1/0338/18 s názvom Vplyv Spoločnej poľnohospodárskej politiky na zmierňovanie príjmového rizika v poľnohospodárstve SR a faktory určujúce úroveň rizikovosti poľnohospodárskych podnikov a VEGA 1/0735/21 s názvom Postavenie, finančné potreby a riziká malých fariem na Slovensku.

Použitá literatúra

- [1] BLAAS, G.- BOŽÍK, M. (2004): Uplatnenie poľnohospodárskych dotácií EÚ formou jednotnej platby na plochu. In: Vedecký zborník „Ekonomika poľnohospodárstva“, ročník IV, č.1. Bratislava: VÚEPP, 2004, s. 65-75. ISSN 1335-6186
- [2] CHRASTINOVÁ, Z. (2008): Ekonomický vývoj poľnohospodárstva v rokoch 2004-2006. In: Ekonomika poľnohospodárstva, 2008, č.1, s. 3 -11, ISSN1335-6186
- [3] IZAKOVIČOVÁ, B. - ĎURIČOVÁ, I. (2006): Implementácia Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ v SR. In: Ekonomika poľnohospodárstva, 2006, č.3, s. 43-50, ISSN 1335-6186
- [4] KAZUKAUSKAS, A. - NEWMAN, C. - SAUER, J. (2014): The Impact of Decoupled Subsidies on Productivity in Agriculture: A Cross-Country Analysis Using Microdata. In: Agricultural Economics, 2014, Vol. 45 (3), pp. 327–336.
- [5] MATTHEWS, A. - SALVATICI, L. - SCOPPOLA, M. (2017): Trade Impacts of Agricultural Support in the EU. St. Paul, Minnesota: University of Minnesota, 2017, 120 p.
- [6] MPRV SR: Zelené správy, dostupné na: <https://www.mpsr.sk/sk/index.php?navID=121>
- [7] POKRIVČÁK, J. (2009): Poľnohospodári vstupom do EÚ získali. In: Poľnohospodár, roč. 53, 2009, č. 10. s. 1
- [8] RIZOV, M. - POKRIVČÁK, J. - CIAIAN, P. (2013): CAP Subsidies and Productivity of the EU Farms. In: Journal of Agricultural Economics. [online]. March 2013. pp. 537-557. Stiahnuté z: <<https://www.ceps.eu/publications/cap-subsidies-and-productivity-eu-farms>>
- [9] VOLKOV, A. - DROŽDZ, J. (2016): Evaluating Impact of the Common Agricultural Policy 2004-2013 Direct Payment Scheme on Economic Sustainability of Agriculture in Lithuania. Vilnius: Lithuanian Institute of Agrarian Economics, 2016, pp. 13, ISSN: 0044-1600
- [10] WAS, A. - ZAWALINSKA, K. - BRITZ, W. (2014): Impact of "greining" the Common Agricultural Policy on sustainability of European agriculture: From perspective of the Baltic Sea countries.[online]. 2014. Stiahnuté z: <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.agro-4c4fb4ea-6c0f-4fdc-9bb1-ac7cb0c2d4ea>>
- [11] ZÁBORSKÝ, J. (2005): Dotácie poľnohospodárom dokážu využiť aj banky (2005). In: Trend, č. 14, Bratislava: TREND HOLDING, 2005, ISSN 1335-0684
- [12] ZHU, X. - LANSINK, A., O. (2010): Impact of CAP Subsidies on Technical Efficiency of Crop Farms in Germany, the Netherlands and Sweden. In: Journal of Agricultural Economics, 2010, Vol. 61 (3), pp. 545–564

Došlo 4.12. 2020

Kontaktná adresa

Doc. Ing. MARIÁN TÓTH, PhD.

Katedra financií

Fakulta ekonomiky a manažmentu, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Tr. A.
Hlinku 2, 949 76 Nitra

Tel. +421 37 6414164 e-mail: marian.toth.fem@gmail.com